

УДК 352.07

Коваленко Микола Андрійович

професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Херсонського національного технічного університету,
доктор економічних наук, професор

Швороб Ганна Миколаївна

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Херсонського національного технічного університету,
кандидат економічних наук, доцент

Швороб Катерина Володимирівна

студентка Університету Марії Кюрі-Склодовської
(м. Люблін, Республіка Польща)

**ПРОГРАМА РОЗВИТКУ
ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ:
ПРОБЛЕМИ РОЗРОБЛЕННЯ І ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Анотація. У статті розглянуто результати інтернет-дослідження змісту затверджених програм розвитку об'єднаних територіальних громад різних областей України. Сформульовано принципи, якими доцільно керуватися під час їх розроблення, – кооперації ресурсів громад; орієнтації на власні ресурси; відповідності цілям регіонального розвитку. Обґрунтовано доцільність попереднього формулювання концепції розвитку об'єднаної громади. Визначено можливі джерела фінансування проектів розвитку громади.

Ключові слова: об'єднана територіальна громада, програма, концепція розвитку, прогнозування, принципи планування, фінансування проектів.

Коваленко Н.А., Швороб А.Н., Швороб К.В. Программа развития объединенной территориальной общины: проблемы разработки и финансового обеспечения

Аннотация. В статье рассмотрены результаты интернет-исследования содержания утвержденных программ развития объединенных территориальных общин различных областей Украины. Сформулированы принципы, которыми целесообразно руководствоваться при их разработке, – кооперации ресурсов общин; ориентации на собственные ресурсы; соответствия целям регионального развития. Обоснована целесообразность предварительной формулировки концепции развития объединенной общины. Определены возможные источники финансирования проектов развития общины.

Ключевые слова: объединенная территориальная община, программа, концепция развития, прогнозирование, принципы планирования, финансирования проектов.

Kovalenko M.A., Shvorob G.M., Shvorob K.V. Program of development united territorial community: problems of development and financial provisions

Annotation. The article deals with the results of the Internet research of the contents of the approved programs of development of united territorial communities of different regions of Ukraine. Formulated principles that should be guided by their development: cooperation of community resources; orientation to own resources; compliance with the objectives of regional development. The expediency of the preliminary formulation of the concept of the development of the united community is substantiated. Possible sources of funding for community development projects are identified.

Key words: united territorial community, program, concept of development, forecasting, principles of planning, financing of projects.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з ключових реформ, що здійснюються в Україні, є впровадження децентралізації влади. Реальні її наслідки стали відчутними на місцевому рівні невдовзі після ухвалення Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1]. Однак у багатьох випадках реформа на місцях закінчується формальним об'єднанням декількох громад, після чого вони залишаються наодинці зі старими проблемами та новими, які виникають у зв'язку з нерівномірністю соціального розвитку громад, їх віддаленістю від найважливіших об'єктів соціального обслуговування, відсутністю шляхів сполучення тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання теорії та практики місцевого самоврядування, зокрема організації діяльності територіальних громад, досліджували О. Бажанов, І. Бутко, Л. Беззубко, В. Волошинський, М. Дзюпин, В. Дрешпак, І. Дробот, О. Кириленко, Г. Коваль, І. Лопушинський, Л. Муркович, О. Мороз, Р. Плющ, В. Толкованов та інші. Дослідниками розкрито поняття територіальної громади як первинного суб'єкта муніципальної влади в Україні, проблеми становлення й розвитку місцевого самоврядування, ознаки територіальних громад.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, розглядаючи теоретичні та практичні проблеми організації

діяльності територіальних громад, дослідники не надавали достатньої уваги питанням планування й забезпечення їх розвитку. Особливо актуальними вони стали на сучасному етапі розвитку місцевого самоврядування, що характеризується динамічним процесом добровільного об'єднання територіальних громад (ОТГ) і появою нормативно-законодавчих вимог щодо обов'язковості розроблення планів розвитку ОТГ.

Управління розвитком об'єднаної територіальної громади потребує нових знань, навичок, компетентності їх керівництва, насамперед голів об'єднаних громад, працівників виконавчих комітетів сільських і селищних рад. Ці потреби на місцях набули масового характеру, і їх об'єктивно не можуть задовольнити оперативно й повним обсягом уже створено інституції підтримки, зокрема Парламентський офіс місцевого самоврядування, агентства регіонального розвитку [2], офіси реформ і регіонального розвитку, відділення Асоціації міст України, центри розвитку місцевого самоврядування тощо [3].

У зв'язку з обмеженістю фінансових ресурсів і часу не можуть задовольнити значні інформаційно-методичні потреби і загалом діяльні в Україні зарубіжні партнери: Український кризовий медіа-центр Глобал Ком'юнітіз, що виконує п'ятирічний проект Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) за програмою «ДОБРЕ» [4], Глобал Ком'юнітіз – міжнародна неурядова організація зі значним досвідом поліпшення місцевого врядування і розвитку громад, Фондація Підтримки Місцевої демократії (Польща), що переймається технічними експертними ресурсами стратегічного планування, надання послуг і колегіального бюджетування, Програма «U-lead з Україною», що фінансується Європейським Союзом і його державами-членами Данією, Естонією, Німеччиною, Польщею, Швецією, та інші [5; 6].

Формулювання цілей статті. Задовольнити деякі нагальні потреби в теорії та практичних рекомендаціях з розроблення програм розвитку об'єднаних територіальних громад ставиться за мету цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Основна причина недоліків в організації процесу об'єднання територіальних громад та їх дальшого функціонування й розвитку нам убачається у відсутності чітко сформульованої перспективної візії напрямків і шляхів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади.

Значний крок у потрібному напрямку зроблено на початку 2016 року Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (далі – Мінрегіон), що затвердило і розіслало обласним державним адміністраціям рекомендації щодо формування й реалізації прогнозних і програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади [7].

Однак вони не стали значним поштовхом до початку такої роботи в усіх новостворених об'єднаних територіальних громадах. За нашими спостереженнями, рекомендаціями Мінрегіону скористалися насамперед керівники територіальних громад, які вже мали досвід спільної роботи з громадськими консультативними організаціями, використання грантів зарубіжних організацій тощо. Повз увагу цих керівників і консультантів не пройшло положення п. 18 розділу III рекомендацій, який визначає, що фінансове забезпечення реалізації плану соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади може здійснюватися за рахунок коштів державного бюджету, зокрема державного фонду регіонального розвитку, субвенції з державного бюджету об'єднаним територіальним громадам на розвиток інфраструктури, коштів технічної допомоги ЄС, інших міжнародних донорів, міжнародних фінансових організацій [7, с. 7].

Відповідно до частини першої статті 10 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1] держава здійснює фінансову підтримку добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст через надання об'єднаній територіальній громаді коштів – субвенції на формування відповідної інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку такої територіальної громади. Ми маємо багато прикладів, коли за фінансової підтримки держави було оперативно вирішено серйозні інфраструктурні проблеми територіальних громад, для самостійного вирішення яких у цих громад не вистачало коштів, і реалізація проектів могла б затягнутись на роки. Основу обґрунтування потреби такої державної допомоги становили плани соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад.

Здійснене нами інтернет-дослідження «Особливості розробки і змісту програм соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад України» (за групами – сільських, селищних, міських) засвідчило, що вони відповідають рекомендаціям Мінрегіону. Виконавчі органи територіальних громад досконало обґрунтовують шляхи розвитку об'єднаних громад і зважено визначають економічні, соціальні проекти їх розвитку. Однак звертає на себе увагу той факт, що абсолютна більшість представлених на сайтах об'єднаних територіальних громад прогностичних і програмних документів, зокрема фінансово підтриманих державою, міжнародними донорами, – це короткострокові плани (програми) соціально-економічного розвитку громади на 1, рідше – на 3 роки. Тут ми можемо вбачати за причину відсутність на місцях досвіду довгострокового прогнозування і планування, стратегічного управління розвитком територіальної громади.

З іншого боку, передбачаючи в системі прогностичних і програмних документів розвитку об'єднаної територіальної громади стратегію розвитку (на 7 років), інші середньострокові та довгострокові прогностичні й

програмні документи (на 3 – 5 років), Методичні рекомендації Мінрегіону не передбачають розроблення концепції довгострокового розвитку територіальної громади [8], надання переваг державної фінансової допомоги в реалізації середньострокових і довгострокових інфраструктурних проектів тощо.

Погоджуючись із запропонованими в п. 9 Методичних рекомендацій [7] принципами, яких необхідно дотримуватися під час розроблення Плану соціально-економічного розвитку громади, а саме об'єктивності, обґрунтованості та доцільності, відкритості та прозорості, недискримінації та рівного доступу, ефективності, історичної спадкоємності, етнокультурного та сталого розвитку [7, с. 4], вважаємо за необхідне під час розроблення Плану також керуватися такими принципами:

- кооперація фінансових, організаційних, адміністративних ресурсів громад для розв'язання спільних проблем соціально-економічного розвитку, реалізації спільних проектів розвитку інфраструктури сіл і селищ;
- орієнтація на власні ресурси розвитку – сировинні, людські, енергетичні та інші;
- урахування чинників інвестиційної привабливості регіону, їх розвиток за допомогою розроблення генеральних планів розвитку сіл, селищ, міст, визначення перспективних інвестиційних майданчиків;
- відповідність цілям регіонального розвитку, передбачення способів реалізації на місцях програмних заходів розвитку району, області;
- спрямованість заходів щодо забезпечення господарського розвитку населених пунктів об'єднаної територіальної громади на бюджетні результати розвитку, поповнення бюджету як фінансової основи місцевого самоврядування.

Розглянемо для прикладу питання розроблення програми розвитку нещодавно утвореної Хрестівської сільської об'єднаної територіальної

громади Чаплинського району Херсонської області. Громада об'єднує жителів 12 великих, середніх і малих сіл. Адміністративно-територіальний центр ОТГ – село Хрестівка, що було засноване 1908 року на перехресті доріг з півночі на південь, із заходу на схід широкого Таврійського степу. Воно розташоване на відстані 120 км від обласного центру та 15 км від районного центру. Головний ресурс ОТГ – родючі землі, зрошення та щедре сонце південного степу. Головне багатство – працьовиті люди, професіонали сільськогосподарського виробництва. Реалізації природного та людського потенціалів розвитку ОТГ сприятиме радіальна автомобільна дорога Чаплинка – Асканія-Нова, що проходить через центр територіальної громади і сполучає її з автомобільною дорогою Арм'янськ – Чаплинка – Каховка.

Територіальна віддаленість від промислово розвинених і культурних центрів наклала свій відбиток на всі аспекти життя місцевих сільських громад. Можливо, тільки зауважити, що основні проблеми жителів сіл Хрестівської об'єднаної територіальної громади нічим особливим не відрізняються від проблем абсолютної більшості сіл, розташованих у глибинних, степових районах Херсонської області. Внутрішні ж проблеми виявилися відразу ж після утворення (навіть ще під час обговорення проекту утворення) ОТГ. Це відсутність транспортного сполучення між селами і центром об'єднаної громади, пов'язана з цим незадовільна транспортна доступність освітніх послуг опорної середньої школи, медичних послуг, доставляння на роботу з навколишніх сіл працівників місцевих переробних підприємств. Саме ці та деякі інші проблеми місцевих жителів мають бути покладені в основу розроблення Концепції розвитку об'єднаної територіальної громади – системи ідей, принципів, уявлень, що зумовлюють досягнення мети розвитку громади, передбачають механізми взаємодії ради, виконавчих органів ради об'єднаної територіальної громади з сільськими громадами, місцевими

суб'єктами господарювання, жителями сіл та органами їх самоорганізації, характер відносин між ланками внутрішньої структури управління розвитком громади, а також визначають необхідний ступінь урахування впливу зовнішнього середовища (економічного, соціального, політичного, екологічного) на розвиток ОТГ.

Мета стратегічної програми розвитку ОТГ – поліпшити умови життя людей через максимально повне та якісне забезпечення економічних, житлово-комунальних, оздоровчих, освітніх, культурних та інших життєво необхідних потреб членів територіальної громади.

На підставі аналізу особливостей, сучасного стану економічного й соціального розвитку сільських громад Хрестівської ОТГ, умов їх дальшого розвитку можна визначити такі концептуальні підходи до досягнення сформульованої мети:

• Підвищення якості життя всіх верств населення сільських громад, як можливості кожної людини прожити довге життя в гарному здоров'ї, може бути забезпечене спрямуванням зусиль виконавчого органу ради ОТГ, органів самоорганізації населення сільських громад, жителів громад та їх громадських об'єднань на дотримання таких умов:

- безпека життя і життєдіяльності;
- достатнє інфраструктурне забезпечення умов життєдіяльності людей;
- якісні комунальні послуги, комфортні умови проживання;
- вільний доступ до всіх форм освіти, інформації;
- доступ до культурних надбань громади і суспільства;
- дотримання конституційних прав людини;
- екологічно сприятливе довколишнє середовище, достатній естетичний вигляд населеного пункту;
- надання якісних адміністративних послуг.

Дотримання зазначених умов має стати принципом діяльності об'єднаної територіальної громади.

- Головною умовою успішної діяльності об'єднаної територіальної громади, зокрема кожної із сільських громад, що входять до її складу, є забезпечення повної зайнятості й гідної заробітної плати працездатного населення. Тільки економічно незалежні громадяни здатні забезпечити основні потреби власного розвитку й розвитку своєї сім'ї, домогосподарства, що є основою розвитку села, територіальної громади загалом. Базовою умовою для цього є розвиток фермерських господарств, розширення чинних і заснування нових підприємств з перероблення сільськогосподарської продукції, активізація приватного підприємництва, сприяння самозайнятості населення.

- Важливою умовою соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади загалом й кожної її сільської громади зокрема є будівництво і реконструкція (ремонт) шляхів сполучення між селами громади. Зручне транспортне сполучення дозволить успішно вирішувати внутрішні й зовнішні економічні проблеми місцевих суб'єктів господарювання (підприємств, фермерів, приватних підприємців тощо), належним чином організувати отримання на базі Хрестівської опорної середньої школи якісних і доступних освітніх послуг, надання своєчасних оздоровчих та інших життєво важливих для жителів сільських громад послуг.

- Розширення освітніх послуг, зокрема з професійної підготовки населення, має забезпечити задоволення потреб місцевих суб'єктів господарювання у кваліфікованих робочих кадрах з кола місцевих жителів, зменшити відтік населення середнього і молодшого віку за межі територіальної громади.

Зазначені концептуальні підходи є визначальними для організації всієї багатогранної діяльності і розвитку громади. Їх реалізація зовсім не

означає зменшення уваги до інших питань. Навпаки, управління розвитком громади передбачає поєднання цільового, системного підходів з оперативним відстеженням ситуацій в усіх сферах поточного життя громади і вжиття заходів щодо запобігання їх негативного, небажаного розвитку в усіх питаннях, що належать до повноважень сільських рад, їх виконавчих органів, сільського голови відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [9].

Не за важливістю проблеми, а за показниками першочерговості можна запропонувати реалізовувати програму розвитку Хрестівської об'єднаної територіальної громади з будівництва п'яти кілометрів дороги між селами Новонаталівка й Долинське та ремонту інших сільських доріг. Можливо, з огляду на брак коштів у місцевому бюджеті, слід розпочати з будівництва дороги за тимчасовим здешевленим варіантом – зі щебінковим покриттям, але цей короткий відрізок дороги може стати, на наш погляд, саме тією ланкою, ухопившись за яку, можна витягнути, тобто поетапно вирішити весь ланцюжок заходів із забезпечення розвитку об'єднаної громади – забезпечити якісне навчання учнів, а не возити їх об'їзними розбитими дорогами на відстань до 25 км, оперативність медичної допомоги (розбитою ґрунтовою дорогою хворій людині з сіл Новонаталівки, Наталівки сьогодні дібратися до медичної амбулаторії в с. Хрестівці можна хіба що на тракторі). Цей відрізок дороги забезпечить населенню сіл Новонаталівки, Наталівки, Шевченка та інших короткий і зручний доступ до роботи на переробних підприємствах сіл Долинського, Хрестівки, Надєждівки. Поки що ці підприємства змушені щоденно возити робочих з райцентру та інших транспортно доступних сіл, при цьому найбільша проблема жителів села Новонаталівки – відсутність роботи – залишається невирішеною.

І ще про один першочерговий, на наш погляд, крок на шляху розвитку ОТГ варто зазначити. Погодимось, що навіть достатньо

обладнані опорна школа й амбулаторія у Хрестівці – центрі ОТГ – не зможуть надавати послуг, що повною мірою відповідають сучасним потребам і вимогам людей, без якісної методичної, інформаційної підтримки з боку освітніх і медичних центрів району, області. Статус «глибинки» може бути подолано сучасними засобами телекомунікацій, якими мають користуватися вчителі, медичні працівники. Означені дві найважливіші сфери обслуговування місцевого населення мають бути доповнені сферою публічних послуг виконавчого органу ради об'єднаної територіальної громади й можливістю надання ним інтернет-послуг старостам, а через них – усім жителям сіл. Тут ми не зачіпаємо технічного боку проблеми, а лише передбачаємо фінансові проблеми. І все ж таки цей крок, такий підхід може забезпечити успішну реалізацію середньострокових і довгострокових програм розвитку об'єднаної територіальної громади.

Слід наголосити і на фінансовому забезпеченні реалізації Програми розвитку. Методичні рекомендації Мінрегіону [7, п. 18] передбачають різні джерела коштів – від державного бюджету та міжнародних донорів до коштів інвесторів і власних підприємств. Зазначимо, що всі перераховані джерела є практично реальними. Водночас для того, щоб їх залучити, потрібно мати затверджену Програму соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади, обґрунтовану заявку на участь у конкурсі проектів розвитку громад або доборі міжнародними неурядовими організаціями партнерських об'єднаних громад. Для залучення коштів підприємств потребується і Програма розвитку громади, а ще краще – Генеральний план населеного пункту, за яким можливо визначити привабливе місце для інвестування в будівництво чи розширення підприємства. Тобто не слід розраховувати лише на кошти бюджету об'єднаної територіальної громади. У випадку розроблення й затвердження прийнятної для місцевого населення та цікавої для сторонніх

юридичних осіб, державних і недержавних організацій Програми розвитку громади необхідні кошти на її реалізацію теж віднайдуться.

Уважаємо, що в Хрестівській ОТГ, як і в інших новоутворених об'єднаних громад, є всі можливості скористатися правом ОТГ на передбачений законодавством трирічний строк державної підтримки новоутвореним об'єднанням громадян для поліпшення інфраструктури надання послуг та транспортної доступності. Так, доцільно запропонувати для включення в обласну цільову програму будівництва доріг на умовах співфінансування програми будівництва й ремонту доріг територіальної громади.

Висновки з даного дослідження. Прогнозні та програмні документи соціально-економічного розвитку визначають не лише цілі та пріоритети розвитку об'єднаної територіальної громади – вони водночас є інструментом об'єднання і спрямування зусиль сільської ради, виконавчих органів ради ОТГ, громадських організацій, керівників і власників місцевих суб'єктів господарювання, усіх жителів громади на вирішення спільних суспільно значущих проблем розвитку ОТГ і максимально повного та якісного забезпечення життєвих потреб членів об'єднаної територіальної громади.

Перспективи подальших розвідок. На розвиток означеної теми дослідження вбачаємо за потрібне розглянути порядок визначення нагальних, пріоритетних завдань розвитку об'єднаних територіальних громад, теоретичних основ консолідації зусиль населення об'єднаної громади для досягнення спільної мети соціально-економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 13. – С. 91 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
2. Сайт Агентства регіонального розвитку Херсонської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arr.kherson.ua>

3. Розпорядження Голови Верховної Ради України «Про утворення Парламентського офісу місцевого самоврядування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/692/15-%D1%80%DO%B3>
4. Програма «ДОБРЕ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.donors.decentralization.gov.ua/project>
5. Програма «U-lead з Україною» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.u-lead.org.ua>
6. Ресурсний центр ГУРТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gurt.org.ua/news/grunt/bull>
7. Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zoda.gov.ua/news/34415>
8. Коваленко М. А. Концепції і стратегії розвитку сільських територіальних громад / М.А. Коваленко, Г.М. Швороб // Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конференції. – ХНТУ, 2017. – С. 31-33.
9. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1997. – № 24. – С. 170 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97>

Statement of the problem. One of the key reforms implemented in Ukraine is decentralization of power. Its real consequences became tangible at the local level shortly after the adoption of the Law of Ukraine "On voluntary association of territorial communities". However, in many cases, field reform ends with the formal union of several communities, after which they remain alone with old problems and new ones, which are certainly due to the uneven social development of the communities, their remoteness from the most important objects of social service, lack of communication, etc. At the same time, investigating theoretical and practical problems of the organization of the activity of territorial communities, researchers did not pay sufficient attention to planning and ensuring their development. Particularly relevant are they at the present stage of development of local self-government, characterized by a dynamic process of voluntary united territorial community (UTC) and the emergence of regulatory and legislative requirements on the mandatory development of plans for the development of UTC. Management of the development of a united territorial community requires new knowledge, skills, competence of their leadership, first of all, heads of united communities,

employees of executive committees of village and settlement councils. These needs in the field have become massive and they can not objectively meet the promptly and fully established support institutions,

Urgency. To satisfy some urgent needs in theory and practical recommendations for the development of the United territorial community development programs is the purpose of this article.

The purpose of the article and task was to study. The main reason for the shortcomings in the organization of the integration of local communities and their subsequent operation and development we see in the absence of clearly articulated vision of perspective directions and ways of socio-economic development of the unified local community. We conducted Internet research "Development features and content of socio-economic development of local communities united Ukraine" (groups, village, town, city) has shown that they comply with the recommendations of the Ministry of Regional Development. Agreeing with proposed in par. 9 Methodological guidelines principles to be followed when developing plans for socio-economic development of the community, such as objectivity, reasonableness and appropriateness, openness and transparency, non-discrimination and equal access, efficiency, continuity of historical, ethnic, cultural and sustainable Development, it would be considered necessary for the development of the Plan to be guided by the following principles:

- cooperation of financial, organizational, administrative resources of communities for solving common problems of social and economic development, realization of joint projects of development of infrastructure of villages and settlements;

- orientation on own resources of development - raw materials, human, energy and others;

- consideration of factors of investment attractiveness of the region, their development through the development of general plans for the development of villages, towns, cities, identification of promising investment platforms;

- compliance with the objectives of regional development, prediction of ways to implement on-site programmatic measures for the development of the rayon, the region;

- orientation of measures for the economic development of settlements of the united territorial community on the budget results of development, replenishment of the budget as a financial basis of local self-government.

On the basis of the analysis of the features, the present state of economic and social development of rural communities of Khrestiv UTC, the conditions for their further development, it is possible to determine the following conceptual approaches to the organization of achieving the stated goal: Improving the quality of life of all population groups in rural communities as the possibility of every person to live a long life with good health, can be provided directing the efforts of the executive council UTC, community organizations in rural communities, the community and their associations on the following conditions :

- safety of life and life;
- sufficient infrastructure provision for people's livelihoods;
- high-quality communal services, comfortable living conditions;
- free access to all forms of education, information;
- access to the cultural heritage of the community and society; - observance of constitutional human rights;
- environmentally friendly environment, beautiful aesthetic appearance of the settlement;
- providing quality administrative services.

Compliance with these conditions should become the principle of the activity of the united territorial community.

Summary. Forecast and program documents of social and economic development determine not only the goals and priorities of the development of a united territorial community. At the same time, they are an instrument for uniting and directing the efforts of the village council, executive bodies of the Council of UTC, public organizations, managers and owners of local economic entities, all residents of the community to solve common socially significant problems of the development of UTC and maximally complete and quality provision of vital needs. members of the united territorial community.

Conclusions and outcomes. On the development of this topic, we see the need to consider the definition of priority, priority tasks of the development of united territorial communities, the theoretical basis for consolidating the efforts of the entire population of the united community to achieve the common goal of socio-economic development.